PAKOLAISNEUVONTA

Eduskunnan hallintovaliokunnalle
12.5.2022

Asia: HE 49/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Pakolaisneuvonta ry:n lausunto

Pakolaisneuvonta kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä laeiksi ulkomaalaislain ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan ulkomaalaislakiin muutoksia liittyen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen Euroopan unionin turvapaikkaviraston perustamisesta (jatkossa turvapaikkavirastoasetus). Esityksessä ehdotetaan ulkomaalaislakiin lisättäväksi turvapaikkavirastoasetusta täydentäviä säännöksiä turvapaikka-asioiden tukiryhmien jäsenten toimivaltuuksista sekä ehdotetaan muutettavaksi henkilötietojen luovuttamista koskevia säännöksiä.

Turvapaikka-asioiden tukiryhmän toimivaltuudet ja kelpoisuus

Kuten esitykseen on kirjattu, niin turvapaikkavirastoasetukseen ei sisälly tyhjentäviä säännöksiä tukiryhmien jäsenten toimivaltuuksista, paitsi että päätöksenteko kansainvälistä suojelua koskevissa asiassa rajataan toimivallan ulkopuolelle eli rajataan jatkossakin jäsenvaltion viranomaiselle.

Pakolaisneuvonta pitää erityisen tärkeänä sen painottamista, että jokaisella turvapaikkamenettelyyn osallistuvalla ja myös turvapaikka-asioiden tukiryhmän jäsenillä on oltava riittävä asiantuntemus ja koulutus turvapaikka-asioista ja –menettelystä, mukaan lukien pakolaisoikeuden keskeisistä periaatteista sekä haavoittuvan aseman ja siihen liittyvien erityistarpeiden tunnistamisesta. Pakolaisneuvonnan käytännön työssä näkyy jatkuvasti turvapaikkamenettelyn vakavat ongelmat kidutuksen uhrien ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien sekä heidän erityistarpeidensa tunnistamisessa.

Pakolaisneuvonta vastustaa esityksessä ehdotettua siltä osin, että tukiryhmän jäsenet voisivat suorittaa itsenäisesti turvapaikkatutkintaa ja myös turvapaikkapuhutteluja. Turvapaikkapuhuttelu on tärkein osa koko turvapaikkamenettelyä ja siinä erityisosaamisen merkitys korostuu. Kuten myös Suomessa syksyn 2015 jälkeen on nähty, niin poikkeustilanteessa juuri kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kohdalla oikeusturvariskit korostuvat.

Esityksessä ei ole asianmukaisesti huomioitu käytännön ongelmia ja oikeusturvariskejä liittyen siihen, että tukiryhmän jäsen suorittaisi itsenäisesti turvapaikkatutkintaa ja turvapaikkapuhuttelun osana kansallista hallintomenettelyä. Näin erityisesti siltä osin, kun esitykseen on kirjattu, että hakijan näkökulmasta "käsittelijän kielitaidolla ei ole suurta merkitystä" ja että merkitystä on vain "sillä, onko Suomessa saatavilla tulkkeja, jotka pystyvät kääntämään esimerkiksi turvapaikkapuhuttelussa hakijan puhumaa kieltä sellaiselle

Pakolaisneuvonta ry
Pasilanraitio 9 B
00240 Helsinki
Puh (09) 2313 9300
Faksi (09) 2313 9310
pan@pakolaisneuvonta.fi

kielelle, jota turvapaikkaviraston lähettämä asiantuntija ymmärtää." (esityksen kohta 4.2.3, s. 23) Esityksessä sivuutetaan se olennainen seikka, että puhuttelussa selvitetyt seikat tulee olla kirjattu puhuttelupöytäkirjaan kielellä ja muodossa, joka on päätöksentekijän, avustajan ja myös esimerkiksi mahdollisessa valitusvaiheessa tuomioistuimen täysin ymmärrettävissä.

Pakolaisneuvonta katsoo, että esitykseen tulee vähintään selkeästi kirjata, että turvapaikkatutkinta ja turvapaikkapuhuttelu voidaan pitää ja puhuttelupöytäkirja laatia vain suomen tai ruotsin kielellä tai hakijan suostumuksella englanniksi.

Henkilötietojen luovuttaminen

Pakolaisneuvonta pitää erityisen tärkeänä, että myös käytännön tasolla muun muassa koulutuksella ja ohjeistuksella turvataan, että Maahanmuuttovirasto antaa salassapitosäännösten estämättä vain välttämättömät tiedot ja että tiedon käsittely rajoitetaan vain siihen, mikä on ehdottomasti tarpeen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen arvioinnin suorittamiseksi hakijan edun mukaisesti tai uudelleen sijoittamisen toteuttamiseksi.

Marjaana Laine
johtava juristi
Pakolaisneuvonta ry

Pakolaisneuvonta ry
Pasilanraitio 9 B
00240 Helsinki
Puh (09) 2313 9300
Faksi (09) 2313 9310
pan@pakolaisneuvonta.fi